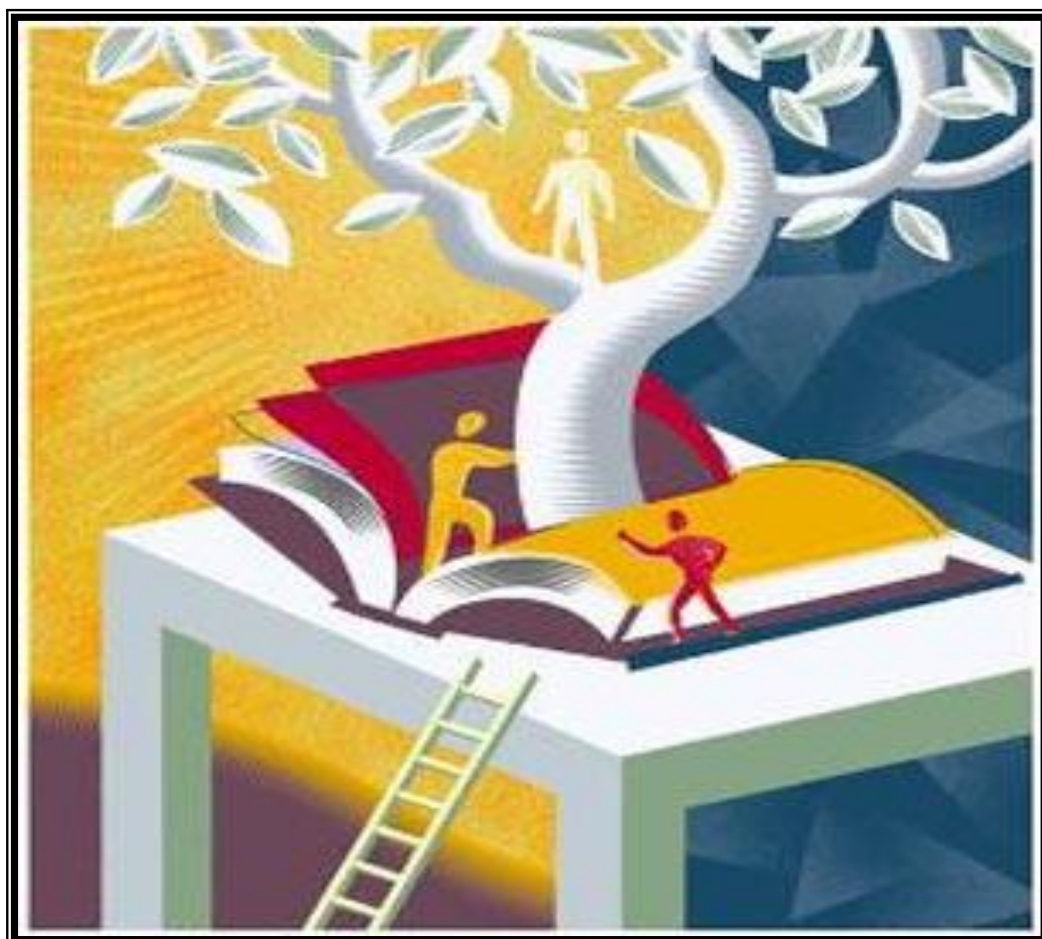

اداره کل آموزش و پرورش استان سمنان

معاونت پژوهش و برنامه ریزی

گروه تحقیق و پژوهش

راهنامه‌ی اقدام پژوهی

دبیرخانه ی معلم پژوهنده استان

مقام معظم رهبری: دهه‌ی آینده به عنوان دهه‌ی پیشرفت و عدالت اعلام شده، که بدون تردید یک پایه‌ی اصلی آن علم؛ و گسترش و تعمیق آن در کشور است... بنابراین مسئله‌ی علم مهم است. در باب علم، بخش عمده مربوط به تحقیق و پژوهش است.

در عصری که آن را عصر ارتباطات و انفجار اطلاعات می نامند، استفاده بهینه از ابزارهای علمی از جمله رایانه، شبکه های اینترنتی، تکنولوژی آموزشی و ... نیازمند برخورداری از پشتوانه ای نیرومند به نام اندیشه و تفکر و ابزاری مطمئن به نام پژوهش بوده که بی مدد آن نمی توان به درک پیچیدگی های مربوط به اندیشه های زمان نایل آمد. امروزه تحقیق و پژوهش یکی از ابزارهای مهم تصمیم گیری در علوم مختلف بویژه تعلیم و تربیت محسوب شده تا بدانجا که نتایج بسیاری از پژوهشها تعیین کننده خط و جهت فعالیت ها، سرمایه گذاریهای ملی و منطقه ای به شمار می آید. زندگی در عصری که به عصر دانایی شهرت یافته، نیازمند توانایی است و آنچه به آدمی یاری می رساند تا دانای توانا باشد پژوهش و تحقیق است.

ضرورت و لزوم توجه به امر تحقیق و پژوهش و نیز نقش و تأثیر آن در پیشرفت و تعالی جامعه و کشور بر کسی پوشیده نیست. بر این اساس همواره موضوع تحقیق و پژوهش در قالب قوانین متعدد و دستورالعملها و گرامیداشت هفته پژوهش و ... مورد تأکید قرار گرفته است. پژوهش کلید دانایی است و دانایی ابزاری است برای توانایی. از همین روست که امام علی (ع) هیچ روشی را برای ترقی و پیشرفت بهتر از تحقیق و پژوهش نمی دانند. مقام معظم رهبری نیز تحقیق و پژوهش را کلید رشد ملتها دانسته و از تحقیق کردن به عنوان یک مجاهده مستمر علمی یاد می کنند. انسان از لحظه ای که پای در مدرسه زندگی می نهد جستن برای دانستن و دانستن برای توانستن را آغاز می کند.

دانش جستن از گهواره تا گور که فرمایش رسول اکرم (ص) است به درستی گویای مدرسه زندگی است. زندگی در عصری که به عصر دانایی شهرت یافته، نیازمند توانایی است و آنچه به آدمی یاری می رساند تا دانای توانا باشد پژوهش و تحقیق است.

* مقدمه :

نظام تعلیم و تربیت در کشور ما چندی است که عنایت ویژه ای به نقش و اهمیت پژوهش مبذول داشته است.

سه سطح یا ۳ نوع تحقیق در آموزش و پرورش شامل :

۱. طرح پژوهشی ۲. مقاله پژوهشی ۳. اقدام پژوهی (action research) می باشند. که در خصوص سطح سوم معلمان یا کارکنان پژوهنده‌ی آموزش و پرورش تلاش می کنند که از طریق پژوهش در کلاس و محل خدمت نسبت به شناخت مسائل و بهسازی آموزش و یادگیری کوشا باشند که از جمله اهداف اجرای طرح های معلم پژوهنده می توان موارد ذیل را بیان نمود:

۱- گسترش و تعمیق فرهنگ تحقیق و پژوهش در میان معلمان و کارکنان معلمان و کارکنان وزارت آموزش و پرورش

۲- فراهم ساختن زمینه های ارتقاء دانش و بازآموزی کارکنان آموزش و پرورش از طریق درگیر کردن آنان با « پژوهش در عمل »

۳- مستندسازی تجربه های مفید کارکنان برای استفاده ی کلیه دست اندکاران آموزش و پرورش

۴- کاهش مشکلات ناشی از کاربرد یافته های پژوهشی متداول و دانشگاهی توسط معلمان و کارمندان آموزش و پرورش

۵- کمک به رشد استعدادهای بالقوه دست اندکاران آموزش و پرورش به جهت حل مسائل آموزش و پرورش

* تعریف:

« اقدام پژوهی » عنوانی است معادل اصطلاح **Action research** که ترجمه ی آن « عمل پژوهش » یا « پژوهش در عمل » می باشد که در این میان اصطلاح « اقدام پژوهی » معنای مناسب و ساده تری دارد. حتی می توان گفت که این معنا، از معادل انگلیسی آن هم تا حدی رساتر است. در هر حال اقدام پژوهی نشأت گرفته از عنوان مشکل یا تلاش در جهت تغییر وضع موجود به سمت وضع مطلوب تر در همان محل کار اقدام پژوهی باشد.

* تفاوت اقدام پژوهی با سایر پژوهش‌ها:

- ۱- اقدام پژوهی در محیط شغلی و کاری معلم یا کارمند آموزش و پرورش اتفاق می‌افتد. (چون جزئی از کار می باشد)
- ۲- هدف مهم اقدام پژوهی تغییر در وضعیت موجود جهت حصول نتیجه‌ی مطلوب می باشد.
- ۳- محقق در اقدام پژوهی خود معلم یا کارمند آموزش و پرورش می باشد.
- ۴- اقدام پژوهی نسبت به تحقیقات دیگر ساده تر است.
- ۵- اقدام پژوهی فرآیندی است که افراد می توانند به راحتی انجام دهند.

* چهارچوب عمل در اقدام پژوهی

- ۱- پژوهش در عمل « اقدام پژوهی» با اندیشه پیرامون عمل آغاز می شود. اندیشه‌ای که مبتنی بر انتقاد از وضع موجود می باشد. چرا دانش آموزش یا دانش آموزان در مسیر یادگیری با دشواری مواجهند؟ چگونه می توانم وضعیت تدریس خود را بهبود بخشم؟ چگونه برخی از معلمان قادر به ارایه شکل بهتری از تدریس در کلاس هستند؟ چرا برخی از دانش آموزان بهتر از برخی دیگر یاد می گیرند؟
این گام آغاز برای حرکت در جهت بهبود و تغییر است. (ساکی. ۱۳۸۳. ۵) مشکل، نقص، ضعف و یا گره کاری تا توجه محقق را جلب نکند مسأله محسوب نمی شود. (سیف الاهی. ۱۳۸۱، ۵۷) .
- ۲- در اقدام بعدی اقدام پژوهی به کنکاش در علل بروز مانع می پردازد. در این مرحله از همراهی و خدمات علمی همکاران خود و صاحب نظران بهره می برد که بتواند اطلاعات را در مسیر حل مشکل هدایت کند. (ساکی. ۱۳۸۳. ۵)
- ۳- گام بعدی به کارگیری راه حل پیش بینی شده‌ای است که در آن لحظه بهترین راه از جنبه های مختلف برای حل مشکل تشخیص داده شده است.
در مسیر اجرای راه حل نظارت لازم از سوی کارورز (معلم) پیش بینی می شود تا اقدام آن گونه که شایسته است به مرحله اجرا در آید. (ساکی. ۱۳۸۳. ۵)
- ۴- ارزشیابی نتایج اقدام، گام بعدی است پس از آن که اقدام پیش بینی شده در موعد مناسب خود به مرحله اجرا در آمد آثار این اقدام بر حل مشکل مورد ارزیابی قرار می گیرند. (ساکی. ۱۳۸۳. ۵)
- ۵- با تشخیص نتایج حاصل از اقدام کوشش برای آغاز فعالیتی دیگر در مسیر بهبود مسأله فراهم می آید تا جایی که مشکل و مسأله از مسیر حرکت حذف و تأثیر آن در عمل به حداقل ممکن برسد. (ساکی. ۱۳۸۳. ۵)

*گزارش اقدام پژوهی

در نوشتن گزارش اقدام پژوهی لازم است از طرح و ساختار روشن و دقیق استفاده شود ضرورت دارد محتوای گزارش به گونه ای باشد که خوانندگان گزارش شما به درستی متوجه شوند که برای حل مشکلاتان چه راهی را طی کردید و به چه نتیجه ای رسیدید و اگر آنان هم خواستند بتوانند راه شما را گام به گام ادامه دهند. (قاسمی، پویا. ۱۳۸۳. ۱۷۲)

*چرخه ی اقدام پژوهی

- ۱- مشخص کردن موضوع و عنوان پژوهش
 - ۲- توصیف وضعیت موجود و تشخیص مسأله
 - ۳- گردآوری اطلاعات و شواهد دسته ی اول
 - ۴- تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها
 - ۵- انتخاب راه حل جدید موقتی (بر اساس مطالعات و اطلاعات علمی)
 - ۶- اجرای طرح و راه حل جدید و نظارت بر آن
 - ۷- گردآوری اطلاعات و شواهد دسته ی دوم
 - ۸- ارزشیابی تأثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن
 - ۹- تجدید نظر و دادن گزارش نهایی تحقیق (اطلاع رسانی)
- بهره گیری از مراحل نه گانه ی فوق شما را در تهیه و تنظیم گزارش نهایی اقدام پژوهی راهنمایی می کند.

*نحوه ی نگارش گزارش نهایی اقدام پژوهی

محتوای گزارش اقدام پژوهی

عرضه گزارش مناسب آن است که به همان ترتیب که عمل کرده اید گزارش خود را تنظیم نمائید با این حال این کار به صورت های گوناگون تهیه می شود که در این بخش به عنوان نمونه عناوینی که می توانید مطرح کنید بیان می گردد.

۱- عنوان (مشخص کردن موضوع و عنوان پژوهش)

انتخاب عنوان به منزله انتخاب راه و حرکتی است که با هدفی معین توسط اقدام پروژه پیگیری خواهد شد. (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ص ۵۶) یعنی در این قسمت موضوع و عنوان پژوهش باید توسط پژوهنده مشخص شود.

حتماً باید برای گزارش تحقیق تان یک موضوع مناسب و تا اندازه ممکن کوتاه انتخاب کنید مثل «راههای ایجاد انگیزه در دانش آموزان برای انشاء نویسی» (قاسمی، پویا. ۱۳۸۳. ص ۱۷۴) و همچنین موضوع باید مربوط به مشکلی باشد که هم اکنون ذهن شما را درگیر و در پی رفع آن هستید.

۲- چکیده گزارش نهایی: (حداکثر یک صفحه)

چکیده گزارش در برگیرنده خلاصه ای از اجزاء و یافته های تحقیق است. هدف از این کار به ویژه در پژوهش های متداول و گسترده آگاهی یافتن سریع خواننده از محتوای گزارش است. بنابراین در این قسمت در چند سطر آن چه را که بررسی کرده اید به اطلاع خواننده می رسانید. (قاسمی، پویا. ۱۳۸۳. ۱۷۸)

در واقع چکیده گزارش به طور خلاصه مراحل تحقیق را همراه با یافته ها و ویژگی های هر مرحله توضیح می دهد. به گونه ای که خواننده با خواندن این چکیده بتواند تصمیم بگیرد آیا می خواهد تفصیل گزارش را بخواند یا خیر (قاسمی، پویا. ۱۳۸۳. ص ۱۷۸)

۳- تشکر و قدردانی: (حداکثر یک صفحه)

در این قسمت محقق می تواند از افراد، سازمانها و نهادهایی که وی را در انجام این کار پژوهشی یاری نموده اند تشکر و قدردانی نماید.

۴- محتوای مطالب یا متن گزارش:

در این قسمت کلیه مراحل تحقیق از اول تا نتیجه گیری نهایی ضمن فصل بندی مطابق الگویی که به شرح ذیل می آید باید تنظیم گردد.

شماره گذاری صفحات از متن گزارش آغاز می شود «اولین صفحه این قسمت با شماره ۱ مشخص می شود» و صفحات قبل از این قسمت (چکیده و...) با حروف الفبا به ترتیب الف و ب و... مشخص می شود. مطالب لازم جهت مطرح شدن در قسمت محتوای گزارش به شرح زیر می باشد:

۴-۱ مقدمه

مقدمه شامل توضیحات کلی در مورد مسأله، نحوه تشخیص مسأله، انگیزه اقدام پژوهی از این تحقیق و اهداف مدنظر خواهد بود.

- توضیح کلی ابتدا در خصوص خود مسأله و پیرامون آن داده می شود و سپس اقدام پژوهی ارتباط خود را با مسأله بیان می کند. (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ص ۵۲)

- در قسمت تشخیص مسأله به این سوال پاسخ داده می شود که چه شد که به فکر مسئله پژوهش افتادید و این مسئله چه مشکلی را برای شما یا در محیط کارتان ایجاد کرده بو؟ (قاسمی، پویا. ۱۳۸۱. ص ۱۷۴)

- جهت مشخص نمودن انگیزه اقدام پژوه از تحقیق توضیح داده می شود که علایق و ارزش های ویژه شما به عنوان اقدام پژوه چیست؟ در واقع در این بخش باید تلاش کنید نشان دهید که به چه ارزش هایی پایبند بودید و علاقه مند بودید چه رفتارها یا وضعیتی در محیط کار شما به وجود آید؟ چرا این وضعیت نامعین و نامطلوب را نمی توانستید تحمل کنید؟ اگر این وضعیت ادامه داشت از نظر شما چه اتفاق بدی ممکن بود روی بدهد؟ (قاسمی، پویا. ۱۳۸۱. ص ۲۷۴)

- با توضیح در مورد این که چه تصویری از وضع بهتر داشتید؟ اگر وضعیت موجود تغییر کند اوضاع چگونه خواهد شد؟ و حل شدن مشکل چه پیامدهای خوبی به دنبال خواهد شد می توانید به ذکر اهداف خود از انجام تحقیق بپردازید.

۲-۴ توصیف وضعیت موجود و تشخیص مسأله

بیان مسئله شامل : توصیف وضع موجود و اهمیت و ضرورت تحقیق می باشد.

الف - بخش اول و مهم بیان مسأله که توصیف وضع موجود است به تبیین و توصیف و شرح کامل وضع موجود که از نظر محقق وضع مطلوبی است می پردازد. در این قسمت همه ابعاد، زوایا، کمبودها، ضعف ها، کاستی ها به ویژه مواردی که بناست تغییر یابد مورد بررسی و بحث قرار داده می شود. (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ص ۷۱)

در این قسمت به خواننده گزارش خود نشان می دهید که مسئله چیست و دقیقاً چه موضوعی مدنظر است و سعی کنید شواهدی ارائه دهید تا بدین وسیله خواننده گزارش شما، کاملاً از وضعیت موجود شما آگاه شود. و در قسمت اهمیت و ضرورت تحقیق باید نشان دهید، چه شواهدی نیاز به پژوهش را توجیه می نماید. اهمیت و ضرورت تحقیق یک نوع دفاع از ارزش و اهمیت کاری است که محقق انجام می دهد اگر محقق بتواند ضرورت و اهمیت تحقیق خود را خیلی عالی پردازش کند. مخاطب خود را متقاعد خواهد کرد که کار او خیلی مهم است. محقق با این بیان اعلام می کنند که اگر این اقدام را صورت ندهد چه زیان هایی خواهد داشت و اگر به آن بپردازد چه منافی در بر خواهد داشت. (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ۷۴)

۳-۴ گردآوری اطلاعات و شواهد دسته ی اول

شواهد دسته ی اول شامل توضیحات، مدارک، دلایل و مستندات آماری است که وضع موجود را به طور ملموس و عینی تبیین و بیان می کند که از روشهای گردآوری اطلاعات می توان به تکمیل پرسشنامه ها، مصاحبه، مشاهده و تکمیل چک لیست ها اشاره نمود.

- پرسشنامه که از مدیر، معلم قبلی، اعضاء خانواده و همکلاسان پرسیده می شود که باید این پرسشنامه های مذکور از کتب علمی استخراج شده باشد و برای توزیع پرسشنامه ها باید با والدین، مدیر و سایر همکاران صحبت شود و مطلع باشند.

- مصاحبه که سؤالات آن باید از قبل تنظیم شده و هدفمند باشد، مشاهده که موضوع یا رفتار دانش آموز را در کلاس زیر نظر می گیریم و چک لیست رفتار که جدولی است که مواردی دارد که براساس مبانی نظری و علمی می باشد

به عنوان مثال « اقدام پژوهی که ادعا کرده دانش آموزان در مبحث مثلثات درس ریاضی بسیار ضعیف هستند. برای تکمیل اسناد و شواهد خود از دانش آموزان امتحانی در خصوص همین مبحث به عمل می آورد و نمرات آنان را ثبت می کند. برای این نمرات جدول فراوانی مربوط به توزیع نمرات آنها را تنظیم و نمودار ستونی یا میله ای آن رسم می گردد. و اگر اقدام پژوهی ادعا کرد که دانش آموزی اختلالات رفتاری یا پرخاشگری دارد باید چک لیست رفتار تنظیم و موارد را استخراج نماید.

۴-۴ تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها

در مرحله ی تجزیه و تحلیل محقق تلاش می کند تا راه حل های ممکن برای حل مسأله را پیدا کند و می توان گفت تجزیه و تحلیل همان تفسیر داده هاست.

(به عبارت دیگر) این جا باید راه های ممکن را که به دست آورده اید توضیح دهید . در این بخش راه های مختلف می تواند طرح گردد.

اگر اطلاعات منطقی دقیق و متناسب با اهداف جمع آوری شده باشد. می تواند از آن راه حل هایی برای مسأله استخراج کرد و محقق پس از بررسی و تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات فهرستی از راه حل ها تنظیم و آنها را در بخش پایانی گزارش می کند. راه حل گاهی انجام یک عمل موردی است و گاهی انجام مجموعه ای از اعمال و گاهی تنها یک راه حل است و گاهی یک طرح و برنامه ابتکاری (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ۹۲)

۴-۵ انتخاب راه حل جدید موقتی (این انتخاب پیشنهادی و براساس مطالعات و اطلاعات علمی است.)

راه حل مهمترین بخش یک اقدام پژوهی است چرا که اثر موفقیت آمیزی که یکبار توانسته است خود را نشان دهد اعتبار و کارآیی آن را با درصد احتمال بالا به اثبات رسانده است. (سیف اللهی. ۱۳۸۱. ۹۶)

مرحله انتخاب راه حل بخشی از اقدام پژوهی است که در آن محقق از بین راه حل هایی که فهرست کرده است بعضی را با دلایل و توجیه کافی انتخاب و بعضی را کنار بگذارد این راه حل ها یا به طور مستقیم از منابع به دست آمده و یا با بررسی و مطالعه و تجزیه و تحلیل منابع ذهن محقق به ابداع آن هدایت شده است در هر صورت در این جا وقت انتخاب راه حل مناسب و اثر بخشی است راه حل هایی که تاکنون به دست آمده معلوم

نیست تا چه حد اثر بخش خواهد بود. به همین دلیل باید دلایل اثر بخشی آن را به طور مشروح ذکر کند. (سیف اللہی، ۱۳۸۱، ۹۷)

اگر راه حل تنها یک راه است و همین یک مورد از بررسی اطلاعات به دست آمده است علل اثر بخشی راه حل مورد نظر باید در گزارش اقدام پژوهی شرح داده شود. (سیف اللہی، ۱۳۸۱، ۹۹)

۶-۴- اجرای طرح و راه حل جدید و نظارت بر آن

در این قسمت بیان می کنید که چه کردید؟ راه حل پیشنهادی را چگونه به مرحله اجرا درآوردید؟ آیا راه حل بی دردسر و آسانی بود؟ آیا فقط یک راه را امتحان کردید یا چندین راه پی در پی را آزمودید؟ آیا در نیمه‌ی راه عقده‌تان را عوض

کردید؟ سرانجام چه شد؟ ... همیشه به یاد داشته باشید که خواننده شما چیزی از کارهای شما نمی داند هر چه روشن تر و دقیق تر، جریان کارتان را توضیح دهید به همان اندازه از کار شما مطلع خواهد شد. (قاسمی پویا، ۱۳۸۳، ۱۷۵)

جهت بهبود فرایند اجرای راه حل در طول کاربر اجرای آن نظارت دقیق داشته باشید و تغییرات و تعدیل های لازم در طول اجرای راه حل را در آن به وجود آورده و شیوه نظارت و تغییرات احتمالی را به طور کامل در گزارش خود شرح دهید.

۷-۴- گردآوری اطلاعات و شواهد دسته ی دوم

شواهد دو دنباله نتیجه گیری است با این تفاوت که در آن وضعیت مطلوب که با جملات کلی و توصیفی شرح داده شده است با اعداد و ارقام و با مدارک و اسناد و دلایل و شواهد عینی و مستند و قابل سنجش نشان داده می شود.

بهتر است گزارش شواهد دسته ی دوم به گونه ای تهیه و تنظیم شود که اطلاعات آن قابل تطبیق و قابل مقایسه با شواهد دسته ی اول باشد. به عنوان مثال اگر شواهد دسته ی اول نمرات درس دانش آموزان یک کلاس در درس ریاضی را به صورت جدول یا نمودار نشان می دهد در شواهد دسته ی دوم نیز نمرات درسی آن ها در همان درس و به صورت جدول یا نمودار نشان داده شوند تا خواننده مطلب به راحتی بتواند دو وضعیت موجود و مطلوب را با هم مقایسه کند.

۸-۴- ارزشیابی تأثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن

محقق باید تلاش کند تا همیشه برای ارزیابی راه حلی که به نظرش آمده است از صاحب نظران، اهل فن و افراد با تجربه نظرخواهی کند و با ارائه راه حل یا راه حل ها به افراد فوق آن ها را به نقد و بررسی گذاشته و نظرات مفید آن ها را جویند و بر مبنای آن به تغییر و اصلاح راه حل خود پردازد.

اعتباربخشی به راه حل یعنی تضمین این که شما صحنه سازی نکرده اید و آن چه می گویند و گزارش می دهید موثق و مطمئن است (قاسمی پویا، ۱۳۸۳، ۱۷۷).

در این قسمت باید بیان کنید که چگونه تأثیر خودتان را ارزیابی کردید؟ اعتبار کارهای انجام شده و نتایج حاصل را از چه منبعی به دست آورده اید؟ آیا همکارانتان بود؟ آیا ناظر کار داشتید؟ چه کسانی از کار شما خرده گرفتند و انتقاد کردند؟ و در نهایت این که شواهد این اعتباریابی یا اعتباربخشی ها را کجا می توانیم ملاحظه کنیم.

۹-۴- تجدیدنظر و دادن گزارش نهایی تحقیق (اطلاع رسانی)

در این مرحله مشخص می شود که وضع موجود بهبود یافته یا مسئله رفع شده است یا خیر. آن چه در نتیجه گیری مهم است ایجاد تغییر مطلوب است و اعتبار اصلی پژوهش در تغییری است که در جهت بهبودی حاصل می شود نه مقدار این تغییر در تجدیدنظر و نتیجه گیری به نکات زیر باید توجه کرد:

الف) توصیف دقیق وضع مطلوب با همه زوایا و ابعاد و جهات به گونه ای که خواننده گزارش کاملاً قانع شود که وضع موجود تغییر یافته و به وضعیت بهتری تبدیل شده است.

ب) در همین خصوص به نتایج کار محققان دیگر هم اشاره شود تا جایی که ممکن است به گزارش فعالیت آن ها هم با توجه به تغییراتی که ایجاد کرده اند و نتایجی که به دست آورده اند پرداخته شود.

ج) سعی شود با عنایت به بخش توصیف وضعیت موجود (بیان مسئله) در مقابل هر وضعیتی که از آن گزارش شده است وضعیتی هم از وضع مطلوب گزارش شود. (سیف اللهی، ۱۱۷، ۱۳۸۱)

۱۰-۴- بخش پایانی

در بخش پایانی می توانید با مطرح کردن مطالب و سؤالاتی به شرح زیر به گزارش خود پایان دهید: این پژوهش چه تأثیری بر کارهای شما گذاشت؟ آیا تصمیم دارید این پژوهش را ادامه دهید و این بار مسئله دیگری مطرح کنید؟ چه پیشنهادها یا رهنمودهایی برای مخاطبان خود یا همکارانتان که در این زمینه فعالیت می کنند دارید؟

بدین ترتیب می توانید گزارشی فراهم آورید که نشان دهنده تلاش شما در حل مسائلی است که در محیط کارتان با آن مواجه بوده اید.

۵- منابع

لازم است ارجاع ها و منابع را که عیناً بدون دستکاری وارد گزارش می کنید به صورت خلاصه در انتهای متن در میان پرانتز به شکل زیر بنویسید.

(نام خانوادگی نویسنده، سال نشر، شماره صفحه) و سپس مشخصات کامل آن را در منابع و مأخذ پایانی گزارش بنویسید که معمولاً منابع فارسی را در پایان گزارش به صورت ذیل معرفی می نمایند:

نام خانوادگی نویسنده، نام، عنوان کتاب، نام مترجم، ناشر، محل نشر، تاریخ انتشار، نوبت چاپ، شماره جلد.

در معرفی کتابهایی که ترجمه می باشند به صورت ذیل عمل می گردد:

نام خانوادگی نویسنده، نام، عنوان کتاب، نام مترجم، ناشر، محل نشر، تاریخ انتشار، نوبت چاپ، شماره جلد و در خصوص استفاده از سایت ها به صورت ذیل عمل می کنیم:

آدرس کامل سایت ، نام و نام خانوادگی نویسنده، تاریخ و ساعت ورود به سایت از طرف کاربر یا تاریخ انتشار مقاله، تاریخ به روز رسانی

۶- پیوست ها

در این مرحله اگر جدول، پرسشنامه، نمودار و ... داشته اید می آورید و اگر جداول یا شکل ها را از جایی گرفته اید در زیر آن ها منبع اصلی را ذکر می کنید.

بدین ترتیب می توانید گزارشی فراهم آورید که نشان دهنده تلاش شما در حل مسائلی است که در محیط کارتان با آن مواجه بودید به یاد داشته باشید این شکل از گزارش به صورت یک نمونه جهت نشان دادن ساختار کلی گزارش مطرح شده است و شما می توانید به سلیقه خودتان و به تناسب موضوع پژوهش تغییرهای لازم را انجام دهید.

منابع و مأخذ

- ۱- خواجه رشیدان، فاطمه، جزوه درس اقدام پژوهی، ضمن خدمت شهرستان سمنان، ۱۳۸۸
- ۲- ساکی، رضا. اقدام پژوهی: فعالیتی کارساز برای کیفیت بخشی به آموزش، انتشارات نگاه. ۱۳۸۳
- ۳- سیف‌اللهی، وجه‌الله. راهنمای اقدام پژوهی در آموزش و پرورش. انتشارات گیلان، ۱۳۸۱، چاپ اول.
- ۴- قاسمی پویا، اقبال. راهنمای عملی پژوهش در عمل، پژوهشکده تعلیم و تربیت تهران، چاپ دوم. ۱۳۸۱
- ۵- قاسمی پویا، اقبال، راهنمای معلمان پژوهنده، تهران، نوبت پنجم. ۱۳۸۳
- ۶- همت آبادی، حمیدرضا. وداد، سیاوش، مقدمه‌ای بر اقدام پژوهی، ویژه‌نامه هفته پژوهش. ۱۳۸۳